

קדמי טוב הוא ממוצע 6.2, יבקש החקלאי פר שסיכוייו להוריש תכונה זו גדולים מפר אחר. ועדת ספר העדר קבעה הגדרה של תכונות וניקוד של תכונות שמטרתם שיפוט התכונות העיקריות והחשובות. התכונות שייקבעו לשיפוט וסולם הניקוד יוסברו ברשימה הבאה. אנו מצפים לשיתוף פעולה מצד הבוקרים ואנו בטוחים, שבצד התועלת שהענין יביא למערכת המרכזית ובאמצעותה לחקלאי תהיה גם תועלת ישירה ברפתות: הגדלת המודעות למבנה הגוף של הפרה ולדגשים שיש לשים בטיפוח ובהזרעה מכוונת לשיפור התכונות הגופניות. 

קרובות מאד יקבלו 9 נקודות בעוד שרחוקות יקבלו ציון נמוך ביותר. אין להסיק מכאן שפטמות קרובות הן הטובות ביותר לצרכינו. לכולנו ידוע שלא הקרובות טובות ולא הרחוקות טובות. הכלי הוא מכשיר תיאורי המתאר בצורה נקודתית מצב מסויים ועל הבוקר והמערכת המרכזית להחליט מהי הצורה הרצויה לו. בסיום התהליך, לכל פר יהיה מבחן (כמו מבחן החלב) ובו יהיו רשומים הערכים של התכונות השונות שהוא מוריש לבנותיו. אם היצרן יחליט שברצונו לשפר את מבנה העטין הקדמי של בת פרה מסויימת, ולדעתו עטין

הערות לדו"ח המקצועי ולסיכומי ביקורת החלב תשמ"ד

בנימין לב, האגף לבעלי חיים, שה"מ.

הקדמה

בחוברת 194 של "משק הבקר והחלב" מובא על ידי הח"ח עוזי לוי ועדי רז הדו"ח המקצועי של ספר העדר לשנת 1983/84 ובו גם הזמנה להערות. ברשותכם אנצל הזדמנות זאת תוך הרחבה מסויימת והתייחסות לנתוני ביקורת החלב.

אך תחילה הנני רואה לעצמי חובה נעימה לברך את עדי בהיכנסו לתפקיד מנהל ספר העדר. אין אפשרות להגזים בתיאור חשיבות תפקיד זה לקידום עדר הבקר לחלב בארץ. הנתונים הנאספים והמסוכמים באמצעות ביקורת החלב, מכוני ההזרעה, "החקלאית" ועוד הם הכלי המרכזי לקידום ולטיפוח העדר. חשוב ביותר שמהנתונים הנאספים תופק התועלת המירבית, שהסיכומים יוגשו תוך זמן קצר ככל האפשר בצורה מובנת לכל ושאפשר יהיה להסיק מהם את המסקנות הדרושות ברמת המשק וברמה הארצית, ובעיקר שהנתונים יהיו אמניים, כך שאפשר לסמוך עליהם. אמנם, בשנים האחרונות חלה התקדמות רבה, אבל יש עדיין הרבה מה לעשות. לכן, מירב הברכות

להצלחה בתפקידו. אל נכון איחולים וברכות מגיעים גם לעוזי לוי, אותו עדי מחליף בתפקידו. לזכותו של עוזי יש לזקוף את המהפכה שעברה על איסוף וסיכום הנתונים. הודות למעבר למחשב, המידע הרב המעודכן מסופק למשקים וכל יתר הגורמים המקצועיים בזמן אמיתי. ועתה לעצם הענין כאשר השאלה היא, האם על סמך הסיכומים שפורסמו ניתן לקבוע, כפי שמצויין בדו"ח, ש"התוצאות המקצועיות של העליה בתנובת החלב ביחד עם העליה באחוז השומן מצביעות על כך, שמערכת הטיפוח והממשק מימשו את מטרתם העיקרית".

השוואת תשמ"ג לתשמ"ד. (טבלות 1 ו-2)

אחד החוקים הבסיסיים בסטטיסטיקה הוא, שאם רוצים להשוות נתונים ההתייחסות צריכה להיות לאותן האוכלוסיות. אוכלוסית הבקר של ספר העדר בשנת תשמ"ג שונה מזו בתשמ"ד לא רק בהקפה, אלא גם באיכותה. לכן, לא ניתן להשוות את סיכומי שתי השנים האלה בלי לקחת בחשבון שוני זה. משנת תשמ"ג לתשמ"ד

גדל מספר הפרות בביקורת חלב במשק המשפחתי בכ-50%, בספר העדר מ-8,367 המגזר השיתופי רב. לדוגמא, לפי ספר העדר בממוצע תשמ"ג ל-12,001 ובדו"ח המקצועי מ-12,782 ל-20,513, בעוד מספר הפרות במשק השיתופי כמעט ולא השתנה. תוספת של כ-12% במספר הפרות לכלל המספר, כאשר כולן באות ממגזר אחד, גורם לעיוות הממוצעים הארציים,

טבלה 1. תכולת השומן בחלב בשנת תשמ"ג בהשוואה לתשמ"ד

המגזר ומקור הנתונים	תשמ"ג	תשמ"ד	הפרש
משק משפחתי: ביקורת חלב דו"ח מקצועי מועצת חלב	3.40	3.37	-0.03
	3.36	3.42	+0.06
	3.31	3.29	-0.02
משק שיתופי: ביקורת חלב דו"ח מקצועי מועצת חלב	3.28	3.28	0
	3.17	3.20	+0.03
	3,247	3.25	+0.003
ממוצע כללי: ביקורת חלב דו"ח מקצועי מועצת חלב	3.29	3.29	0
	3.21	3.24	+0.03
	3.29	3.28	-0.01

טבלה 1. תנובת החלב הממוצעת לפרה

המגזר ומקור הנתונים	תשמ"ג	תשמ"ד	הפרש
משק משפחתי: ביקורת חלב דו"ח מקצועי	7,180	7,274	+794
	7,349	7,255	- 94
משק שיתופי: ביקורת חלב דו"ח מקצועי	8,906	9,056	+150
	9,063	9,484	+321
ממוצע כללי: ביקורת חלב דו"ח מקצועי	8,672	8,734	+ 62
	8,770	8,967	+197

כתוצאה מכך יש עיוות בסיכומי ספר העדר כאשר התופעה הבולטת היא, שתנובת החלב והשומן הממוצעת לפרה גדלה בשנת תשמ"ד לעומת תשמ"ג במשק השיתופי ב-150 ק"ג חלב וב-5 ק"ג שומן ובמשק המשפחתי ב-94 ק"ג חלב ו-1 ק"ג שומן, בעוד שבממוצע הכללי התוספת היתה 62 ק"ג חלב לפרה לשנה (פחות אפילו מהתוספת במשק המשפחתי) ו-2 ק"ג שומן בלבד.

תכולת השומן לפי ביקורת החלב, הדו"ח המקצועי ונתוני ספר העדר

סיכומי הדו"ח המקצועי, ביקורת החלב ומועצת החלב לא חופפים, מבחינת הזמן שאליו

בופרים במנות ועוד. למרות זאת יש ירידה בתכולת השומן בחלב. כפי שמסתבר משלושת המקורות, השוני הרב בתכולת השומן מדאיג. הוא מצביע על חוסר אמינות של חלק מהבדיקות. נקוה שדבר זה יבוא על פתרונו עם הפעלת המעבדה המרכזית. יחד עם זאת, צריך לזכור שהמעבדה היא רק חלק מפתרון הבעיה – היא איננה מבטיחה דגימה אמינה, וגם על זאת חיוני להקפיד.

לסיכום

ההגדלה הרבה במספר הפרות בביקורת החלב במשק המשפחתי, כשלעצמה יש לברך עליה, גורמת בעיות של הממוצעים ומקשה על ההשוואה בין השנה שעברה לשנה זאת. אמנם, יש עליה בתגובת החלב ושיפור מסויים בפוריות. לעומת זאת, מדאיגה הירידה בתכולת השומן. זאת ועוד: אם היא תורשתית הרי בגלל המתאם בין התורשתיות של תכולת השומן וזו של תכולת החלבון – גם תכולת החלבון נפגעת. נקווה שעם העברת ביצוע הבדיקות של הרכב ואיכות החלב למעבדה המרכזית, נלמד אודות מצב תכולת החלבון בחלב המיוצר במשקיני והגורמים המשפיעים עליו, ושגם הנתונים לגבי תכולת השומן בחלב יהיו מהימנים יותר. □

הם מתיחסים וגם לא מבחינת הבקר. מדובר על אוכלוסיות שונות במידת מה, ולכן קיים קושי מסויים כאשר מנסים להשוות ביניהן. בכל זאת ארשה לעצמי התייחסות ובעיקר בקשר לתכולת השומן. לפי שלושת המקורות, ההבדלים הגדולים לא נראים. נתוני המועצה לחלב הם כנראה המהימנים ביותר כי הם הבסיס לתשלום עבור שומן החלב. הנתונים מדאיגים כי במשק המשפחתי יש ירידה ברורה בתכולת השומן בחלב, בדומה לנתוני הדו"ח המקצועי, כאשר במשק השיתופי יש יציבות מסויימת. התוצאה, בסיכומי כלל העדר מסתמנת ירידה בתכולת השומן הכללית.

באותה חוברת של "משק הבקר והחלב" בעמ' 29 בסקרו את בעיות הטיפוח מציין משה הימן "שיש נסיגה גנטית בתכולת השומן בחלב הנובעת משימוש מירבי בפרים שליליים במבחן לגבי אחוז השומן במשך שנים וכאשר כיום כל הפרים הנבחנים גורמים להורדת אחוז השומן". אכן, הסיכומים לגבי תכולת השומן בחלב מאמתים זאת, ואולי המצב יותר חמור מאשר הוא נראה מעל פני השטח. משקים רבים עושים מאמצים תזונתיים וממשיקים להעלאת תכולת השומן בחלב המיוצר על ידם, כגון המנות השלמות המעורבלות המואבסות במשך כל היממה, הגברת השימוש במזון גס, הכללת

מיכאל – מעבדות כימיות אלעזר

שרותי מעבדה ובדיקה לחקלאות ותעשייה

מזון בעלי חי – תחמיץ, שחת, קש, זבל, הומרי לואי ומזון מרוכז.
• בדיקת נעכלות בכרס מלאכותית
• שרות לאסוף מדגמים במשק החקלאי

קרקע וצמח – סקרי קרקע, בדיקות פיסיקליות וכימיות, קבול שדה, הזנה ודישון לצמח, זבל אורגני.

מים ושפכים – הרכב כימי, מוליכות, דטרונטים.

אלעזר – גוש עציון, טל. 02-931391 (24 שעות ביממה)